

Kiegészítések egy Vörösmarty-sorhoz

*Közös rémálmunk – mint a vadon – önmagát
sokszorozza. Egy fenevad – még emlékszik
a szabadságra – tépi marja az igéket de a vérengzés
nem látszik: nyomtalan. Azt képzelem.
Máskor olyan jövőnek amely már a fenevadra sem emlékezik.
Kiműlsz magyar nyelv. Maga alá temetnek a trópusaid
Kölcseyt a Szózat Aranyt a rímek nőket az utcasarkok.*

*Az üveggolyó magyarul gurul a távolságba
s a kifürkészhetetlen mellékmondatban
elveszti – miként árnyékot – a testét.
A könyvben mely a végtelen könyvtárról szól
hol magától téved el s nem leli kiútját az olvasó
végül ázalag lián és borostyán tapad
a könyvre s az olvasójára.
Szakadt és törmelék hasonlatok tartják össze
– inak a hústalan csontvázat –
szégyen nélkül e nyelvet.*

*A kettősképekben a cselekmény mögött
másik cselekmény fut: a hártya első és hátsó falán
egymástól független történet pereg.
Magyarul veri a szív Sziverit.
A történelemben zúzott én ágál
s felpanaszolja magát a Himnuszba.
Az Isten – hús az ólomgolyót – befoglalt
egy kötőszót s testében visszasajog
– szünettelen a céllövészet.*

*A nyelv tárnája – fekete levegőféreg –
magától fúródik a szénizmú szonettbe
s a bányaomlás nem érzékelhető latinul.
A páternoszter magyarul járkal fel-alá
– nyeldeklő ádámcsutkaként –
s Európa nem érzi sem a gyomorszagot
sem a paradicsom almája utáni makacs éhséget.*

*Nem akarok a halottad lenni: halott testben
halódó s mégis az leszek. Magyar nyelv! Sajgó öröm
egymásba belepusztulni: a te fogad az én fogam
a késem a te késed s a vetőhálónk közös.
Hosszú történetünk azt suttogja
egyazon szörny különböző végtagjaként
egymással viaskodunk s aki a gyilkos lesz
az öngyilkos is – pereg a képsor a hártlyafalon.*

*Mögötte a másik: a közönyös kozmoszban
nyílt szélcsend. Nem történt semmi. Nem történik
semmi. S nem fog történni semmi.
Az öröklét tárog. Néhány anyaglabdac keletkezik
s zúg el.*

Időtlenség és pusztulás

A verset 2000 júliusában írtam, talán a hónap utolsó hetének egyik hajnalán, Veszprémben. Néhány napja érkeztem vissza a rövid adriai nyaralásból – amelynek, így alig egy évvel később, már tudható, bárha anyajegynyi, de életveszélyes következményei mutatkoztak. A délvídekben mindig van halálos jegy, időtlenségben rejtgetett pusztulás; idillje ritkán tűri meg magában az egyedit, az egyszerűt. Itthon infernalis látvány fogadott. A veszprémi, a várfalig fölkapaszkodott kertünket földülta egy szélvihar. A feketerigók kilátópontjaként szolgáló természetes törzsű paradicsomi koronájú hársról lehasadt, s az aljnövényeket zuhantában összezúzta egy vaskos ág. Szinte minden évben előfordult ilyesmi, a meredek hegyoldalt benőtt erdő fái mind előregedek, gondozatlanok, e hárs sem másmilyen, s két éve, hogy belécsapott a vilám, koronája felét egyszer már beleejtette a Dél című regényembe.

Íróasztalomtól a kertet látom: de most csupán ezt a csonka fát nézem. Pusztulása megállíthatatlan, s így kétségbeejtő. Amikor Baka István halálának hírért a felesége a benuállattól szikkadt hangon átsuttogta a telefonon, akkor is ezt a fát bámultam, tekintetemmel ebbe kapaszkodtam. A júliusi reggelen, Krk-ról visszatérten, Istvánt juttatta eszembe a fa, s Ilia Mihályt, Zalán Tibort, Szegedet; azt az öt évet, amelyet egymás közelében töltöttünk, s amely többé nincs.

Vörösmarty apokaliptikus félelmére Baka hívta fel a figyelmemet. Baka gondolatilag kapcsolódott Vörösmartyhoz, s romantikája sem volt számára idegen. S ez volt a pont, amelyből növekedni kezdett a vers – s ahogy sorról sorra terpeszkedett, maga alá temette a hívó élményt, az abban a helyzetben napfürdőzőket, a Mestert, a várost, s mindazt, ami az életünkben közösnek mutatkozott, mint a fatördelő vihar. A nyelv, amely engem létezőként mutat meg másoknak, ehhez hasonlatos szörny, megragad és elemészt, nem hagy belőlem semmit, amit valóban magamnak hihetnék.

Mások életével körbehátrált életem tényei kifakultak, s létrejött egy másik, belőlem csak néhány pillanatra visszakövetkeztetni engedő, töredék világ. Alakította ma-

gát a szöveg – és mögötte egy másik beszéd is pergett. A kettő hol ugyanazokkal a szavakkal jelent meg, hol nem.

A szöveg néhány óra alatt készült el, finomítani, csiszolgatni sem engedte magát. Néhány hétig a szövegszerkesztő egyik file-jaként, mágneses formában lapult (illően nem létezett), aztán kinyomtattam. Annak ellenére vers volt, hogy a papírlap újabb veszteségre hívta fel a figyelmet: arra a tényre kellett látnom, hogy Vörösmarty, Kölcsey, Arany, Sziveri mind-mind hivatkozássá, pusztá jellé váltak és kizárólag ennyi maradt – most – belőlük: semmi esetre sem annyi, amiért éppen ők mutatkoztak a megjelölhető hagyomány(om)nak.

Először Reményi József Tamásnak mutattam meg, olvassa el s mérje meg a szöveget. A Physiologus című ciklust korábban befejeztem, annak szerkesztésével bajlódott éppen, érdekelt, az újabb verset mennyiben találja az előzményekre építettnek. Ő a ciklus epilógusát látta, üdvözölte benne. Később a Népszabadságnak ajánlottam közlésre, de a szerkesztő úgy vélte, a szöveg ereje az első két szak után csökken, szétmorzsolódik, továbbá, hogy a kultikus nevek mellett Sziveri megjelenítése értékítéleti problémát jelez.

Végül a Kalligram 2000. októberi számában jelent meg, a *Kiegészítések egy Vörösmarty-sorhoz* ekkor nyerte el azt a létezést, amelyhez már nem lehet semmi közöm.